

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת בא

תפילין – לדבר את רצון ה'

איך תפילין קשורות לסיפור יציאת מצרים? מה באמת כל כך
כיף ללכת למסעדה עם חבר? על חיבור מושלם בין אלוקות
למציאות ועל קשר ישיר עם השי"ת

למען תהיה תורת ה' בפין

בפרשתנו אנו קוראים על יציאתו המופלאה של עם ישראל ממצרים. בשעת היציאה ממצרים, עם ישראל מצווה בפעם הראשונה על מצוות תפילין. בתוך התפילין כתובות ארבע פרשיות, ושתיים מהן מופיעות בפרשה שלנו: "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר" ו"וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ".

כאשר התורה מצווה עלינו להניח תפילין, היא מסבירה לנו גם מהי הסיבה לכך. בפרשת "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר" כתוב שהסיבה למצווה היא: "לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת הוּא בְּפִיךָ". כלומר, המטרה של התפילין שאנו מניחים היא כדי שהפה שלנו ידבר דברי תורה.

אמנם בשאר הפרשיות של התפילין לא כתוב במפורש "למען תהיה תורת ה' בפין", אבל אותו רעיון מופיע במילים אחרות. בפרשיות האחרות כתוב שהתפילין צריכים להיות "לְטָטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ". רש"י מסביר שהמילה "טוטפות" קשורה לדיבור, כמו בביטוי "להטיף מוסר". מכאן אנו רואים שהתפילין נועדו להשפיע על הפה שלנו, כדי שנדבר דברי תורה.

התכלית של יציאת מצרים

כדי להבין מדוע התפילין קשורים דווקא לדיבור שלנו, ומה הקשר המיוחד שלהם לרגע שבו יצאנו ממצרים, עלינו להתבונן במטרה הפנימית של היציאה ממצרים.

מהי בעצם התכלית של יציאת מצרים? בתחילת הפרשה, הקדוש ברוך הוא מגלה למשה רבנו שהסיבה לכל הניסים והנפלאות היא: "לְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֶךָ". כאן אנו לומדים יסוד חשוב: המטרה העיקרית של יציאת מצרים היא לא רק העובדה שיצאנו מעבדות לחרות – אלא העיקר הוא היכולת שלנו לספר על כך.

הקדוש ברוך הוא רצה להוציא אותנו ממצרים כדי שנדבר ונספר על הניסים שעשה לנו. המטרה היא שנהפוך את מה שקרה לנו במציאות לדיבורים של קשר בינינו לה'. כשאנחנו מספרים על יציאת מצרים, אנחנו בעצם מחברים את המציאות הזו לקדוש ברוך הוא דרך הדיבורים שלנו.

זו הסיבה שבכל שנה, כאשר אנו יושבים כל המשפחה בליל הסדר, המצה והמרור מונחים לפנינו, ואנו מספרים ביציאת מצרים; אנחנו מגלים לבנים שלנו את המבואר בפרשה: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעֶבְרַת זֶה עָשָׂה הוִי' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. כלומר, כל המטרה של יציאת מצרים הייתה כדי שנשב כעת ביחד ונדבר על כך.

להפוך את העולם כולו לקשר

כעת אנו יכולים להבין לעומק את הסיבה למצוות תפילין – "לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת הוִי' בְּפִיךָ". המטרה היא שנהפוך את כל העולם לביטוי לקשר עם ה'.

לאחר שאנו יוצאים ממצרים, הקדוש ברוך הוא מלמד אותנו שכל המציאות כולה – כל מה שקורה לנו וכל מה שאנו רואים סביבנו – נועדה למטרה אחת: שנדבר על הקשר בינינו לה'. המציאות היא לא סתם רצף של אירועים בלי משמעות, אלא היא ה'נושא שיחה' לדיבורים בינינו לה'.

על ידי הנחת התפילין במקום בולט כל כך על המצח, אנו נזכרים ביסוד החשוב הזה בכל יום מחדש. אנו נזכרים שכמו שיציאת מצרים התרחשה כדי שנספר עליה ונהפוך אותה לדיבורים של קשר, כך גם כל פרט בחיינו ובמציאות כולה נועד כדי שנהפוך אותו ל'נושא שיחה' בקשר בינינו לה'. הנחת התפילין מזכירה לנו שהתפקיד של העולם הגשמי הוא כדי שהקשר בינינו לבין הקדוש ברוך הוא יבוא לידי ביטוי.

גישה חדשה למציאות כולה

לפי הסתכלות זו, אנו מקבלים גישה חדשה לכל המציאות. אדם יכול להרגיש שלמציאות יש חשיבות מצד עצמה. אבל מתוך ההסתכלות הזו האדם רואה במציאות כולה כלי שנועד כדי שהוא יוכל לבטא את הקשר העמוק עם הקדוש ברוך הוא, כך שהקשר לא יישאר 'נעלם'.

הדבר דומה לשני סוגים של חוויות שאנו מכירים מהחיים. תארו לעצמכם אדם שהולך למסעדה לבדו ואוכל אוכל טעים ואיכותי. למרות שהאוכל טוב, החוויה שלו לא תהיה מהנה עד הסוף. הסיבה לכך היא שהוא מרגיש שהוא לא יכול לשתף ולדבר על מה שהוא חווה באותו רגע. הוא מרגיש כביכול "כלוא" בתוך החוויה של עצמו, והיא לא הופכת למשהו שמבטא אותו.

לעומת זאת, כאשר אותו אדם הולך למסעדה עם חבר טוב, ההנאה שלו הופכת להיות 'מושלמת'. כשהחברים חווים את האכילה ביחד, הם מסוגלים לדבר עליה ולהרגיש שהחווייה הזו עזרה להם לתת ביטוי לקשר ביניהם. האכילה המשותפת גרמה לכך שיהיה להם על מה לדבר, והקשר לא יהיה נעלם. אמנם, אם נמשיך רגע במשל הזה ונחשוב על מצב שבו שני החברים הולכים למסעדה אבל לא מזמינים שום דבר לאכול, אלא רק יושבים ומדברים – גם אז החוויה לא תהיה טובה באמת. הם ירגישו שהדיבורים שלהם תלויים באוויר ואין להם תוכן ממשי לבסס עליו את השיחה ביניהם. בלי החוויה הממשית של האוכל, אין להם על מה לדבר והקשר ביניהם לא מרגיש שלם. רק כשיש חוויה ממשית של אכילה שסביבה הם משוחחים, הדיבור ביניהם הופך לממשי ויוצר ביניהם חיבור אמיתי וחזק.

הזכרנו קודם את ליל הסדר, בו אנו יושבים ומספרים ביציאת מצרים. גם בליל הסדר, יחד עם הדיבור על יציאת מצרים, אנו לא משאירים את הדיבורים באוויר, אלא אנו ממחישים אותם על ידי שאנו גם אוכלים מצה ומרור (וקרבן פסח). בכך אנו הופכים את הדיבור שלנו שמבטא את הקשר עם ה' למשהו ממשי ומוחשי. זו המשמעות של דברי חז"ל שאנו אומרים בהגדה של פסח: "תלמוד לומר בַּעֲבוּרָהּ – בַּעֲבוּרָהּ לֹא אֶמְרָתִי, אֶלָּא בַּשְּׁעָה שֶׁיֵּשׁ מִצָּה וּמְרֹר מִנְחִים לְפָנֶיךָ". כמו כן, המצה נקראת 'לחם עוני', על שם שהיא 'לחם שעונים עליו דברים הרבה', כלומר לחם שעל ידו אנו מסוגלים לדבר ולבטא את הקשר עם ה'.

אותו הדבר נכון גם ביחס למציאות כולה: אדם יכול לחיות את חייו ולהרגיש כלוא בתוך המציאות, כאילו היא חומה שסוגרת עליו. אך התורה מלמדת אותנו להסתכל על הכל בצורה אחרת, מתוך ההבנה שכל עניינה של המציאות הוא "למען תהיה תורת הוי' בְּפִיךָ". המציאות קיימת כדי שלא רק נחשוב על ה', והקשר יהיה נעלם, אלא כדי לגרום לנו לדבר עם הקדוש ברוך הוא, וכדי שהקשר יהיה גלוי ממש.

אם הייתה לנו תורה רק בתור ידיעה ולא בתור משהו שאנו מדברים אותו ועוסקים בו בפה שלנו, הקשר עם ה' היה נשאר רוחני ואווירי. אם כן, גם הדיבור בפה וגם עצם המציאות, שניהם נועדו כדי שהקשר בינינו לקב"ה יבוא לידי ביטוי בגילוי. זו המשמעות של דברי חז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא". בשלב של אסתכל באורייתא התורה נשארת תיאורטית ומופשטת, אך בשלב של "ברא עלמא" התורה הופכת לדיבור ממשי, גם בעשרה מאמרות וגם בעשרת הדברות.

זו גם הסיבה לכך שהתורה מתייחסת לכל פרטי המציאות. כל פרט בעולם קיים רק על מנת להוות 'נושא שיחה' בקשר עם הקב"ה, ולכן ה' מדבר איתנו ממש על הכל...

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א